

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ДИНАМІКИ ОБРАЗУ ОСОБИСТОСТІ

SOME QUESTIONS OF GRAMMATICAL REPRESENTATION OF DYNAMICS OF PERSONALITY IMAGE

Жук В.А.,

orcid.org/0000-0002-1767-1922

старший викладач кафедри граматики

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Статтю присвячено дослідженню особливостей граматичної репрезентації динаміки образу особистості в англійській мові в антропо-когнітивному аспекті. В останні десятиліття в лінгвістичних дослідженнях учених велика увага приділяється широкому колу питань, пов'язаних зі співвідношенням понять «людина – текст», до яких належать, зокрема, проблеми репрезентації образу людини в дискурсі. Об'єктом дослідження є синтаксис і семантика граматичних засобів репрезентації в дискурсі динамічних уявлень про особистість. Актуальність цього дослідження зумовлена тим, що воно виконане в руслі домінуючої в сучасній лінгвістиці когнітивної парадигми, має міждисциплінарний характер та антропоцентричну спрямованість. Матеріалом дослідження слугували приклади, які були запозичені з творів 32 англійських та американських авторів XIX–XX ст., зібрані методом суцільної вибірки. У результаті створена картотека, у якій представлений широкий спектр граматичних конструкцій, що передають значення динаміки та мають найрізноманітнішу синтаксичну структуру. У підсумку в основу дослідження лягло понад 1000 прикладів, з них 50 прикладів є об'єктом лінгвістичного аналізу та ілюстративним матеріалом безпосередньо в цій статті.

У ході дослідження авторка доходить висновку, що динаміка образу особистості може бути виявлена мовцем на підставі всіх п'яти органів чуття, властивих людині, що проявляється в оформленні відповідних конструкцій дієсловами чуттєвого сприйняття. Ментальне уявлення про таку динаміку може оцінюватися мовцем із позиції об'єктивності та співвіднесеності з реальною дійсністю (дієслова з епістемічно модальним значенням). Своєю чергою дієслова із семантикою зміни стану додатково актуалізують сам факт динамічного стану, створюють ефект посилення значення зміни. Повнозначні дієслова використовуються в дискурсі для актуалізації динаміки образу особистості, коли мовець співвідносить певні дії з характерними для них станами або супроводжує опис дії деякою ознакою, що характеризує стан особи, яка цю дію вчиняє.

Ключові слова: динаміка, когнітивна парадигма, особистість, граматична конструкція, неповнозначні дієслова, порівняння, дискурс, чуттєве сприйняття.

This article is devoted to the study of grammatical representation of the dynamics of personality image in English in anthropo-cognitive aspect. In recent decades, in the scholars' linguistic research, much attention has been paid to a wide range of issues related to the relationship between the concepts of "man – text", which include, in particular, the problems of representation of human image in discourse. The object of this study is the syntax and semantics of grammatical means of representation in the discourse some dynamic ideas about personality. The study is relevant because it has been performed in line with the dominant cognitive paradigm in modern linguistics, as well it has an interdisciplinary nature and anthropocentric orientation. The material of the research were examples that were borrowed from the works of 32 English and American authors of the XIX–XX centuries, collected by the method of continuous sampling. As a result, a card index was created, which presented a wide range of grammatical constructions that convey the meaning of dynamics and have a variety of syntactic structures. As a result, the study was based on more than 1000 examples, of which 50 examples are the subject of linguistic analysis and illustrative material directly in this article.

In the course of the research, the author comes to the conclusion that the dynamics of the image of personality, can be revealed by the speaker on the basis of all five senses inherent to a man, which is manifested in the corresponding constructions by sensory perception verbs. The mental idea of the dynamics of this kind can be assessed by the speaker in terms of objectivity and correlation with reality (verbs with epistemic modal meaning). Verbs with the semantics of state change, in turn, actualize the fact of the dynamic state further, creating the effect of increasing the meaning of change. Full verbs are used in discourse to actualize the dynamics of the image of personality, when the speaker correlates certain actions with their characteristic states, or accompanies the description of the action with some features that characterize the state of the person who commits this action.

Key words: dynamics, cognitive paradigm, personality, grammatical construction, incomplete verbs, comparison, discourse, sensual feeling.

Постановка проблеми. Статтю присвячено дослідженню особливостей граматичної репрезентації динаміки образу особистості в англійській мові в антропо-когнітивному аспекті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні десятиліття в лінгвістичних дослід-

женнях учених велика увага приділяється широкому колу питань, пов'язаних зі співвідношенням понять «людина – текст», до яких належать, зокрема, проблеми репрезентації образу людини в дискурсі [4, с. 64; 12]. При цьому зазначена проблематика аналізується не лише з лінгвістичних

позицій, а й на підставі досягнень широкого кола гуманітарних і суспільних дисциплін. Крім того, для сучасної лінгвістики характерне звернення до проблем співвідношення мови та свідомості, ролі мови в концептуалізації і категоризації світу, у пізнавальних процесах та узагальненні людського досвіду, а також звернення до питань зв'язку окремих когнітивних здібностей людини з мовою і форм їх взаємодії [4, с. 84; 5, с. 65; 7; 8; 13].

Нині теоретичне осмислення мови як антропоцентричного феномену є одним із провідних напрямів розвитку сучасної лінгвістики [1; 10, с. 145; 14]. Вважаємо цей підхід особливо актуальним у межах представленого дослідження, оскільки, з одного боку, досліджуванім об'єктом є образ людини, а з іншого – у роботі розглядається процес ментального моделювання динаміки цього образу у свідомості мовця.

Постановка завдання. Об'єктом дослідження є синтаксис та семантика граматичних засобів репрезентації в дискурсі динамічних уявлень про особистість. Актуальність дослідження зумовлена тим, що воно виконане в руслі домінуючої в сучасній лінгвістиці когнітивної парадигми, має міждисциплінарний характер та антропоцентричну спрямованість. Крім того, актуальність роботи визначається сферою дослідження: функціонування граматичних засобів репрезентації динаміки образу особистості в ментальному просторі мовця раніше висвітлювалося тільки в одиничних аспектах та не було об'єктом комплексного вивчення лінгвістів.

Метою роботи є розгляд семантико-граматичних класів дієслів, що включені до складу порівняльних конструкцій, які репрезентують у дискурсі динаміку образу особистості.

Матеріал дослідження. Приклади, використані під час аналізу в межах цього дослідження, були запозичені з творів 32 англійських та американських авторів XIX–XX ст., зібрані методом суцільної вибірки. У результаті створена картотека, у якій представлений широкий спектр граматичних конструкцій, що передають значення динаміки та мають найрізноманітнішу синтаксичну структуру. У підсумку в основу дослідження лягло понад 1000 прикладів, з них 50 прикладів є об'єктом лінгвістичного аналізу та ілюстративним матеріалом безпосередньо в цій статті.

Виклад основного матеріалу. Порівняння в межах роботи розглядається як основна розумова операція, що є одним із невід'ємних складників процесу категоризації, а отже, і процесу пізнання. Категорія порівняння в англійській мові виявляє подвійну мовну сутність: у науковій літе-

ратурі висловлювання зі значенням порівняння традиційно поділяються на образні, що є об'єктом стилістики й літературознавства, та порівняльні, які є об'єктом мовознавства [8, с. 234]. Категорія порівняння в межах нашої роботи розуміється як функціонально-семантична, оскільки її мовна реалізація здійснюється за допомогою морфологічних, синтаксичних, словотворчих, лексичних і контекстуальних засобів. При цьому порівняльні конструкції являють собою єдиний функціонально-семантичний клас незалежно від поширеності та складності їхньої синтаксичної структури [16, с. 121].

Порівняльні конструкції є об'єктом, щодо якого дослідники нерідко розходяться в думках. Це проявляється в несталій термінології, слабо окреслених межах класу порівняльних конструкцій та неоднозначності трактування низки більш приватних питань, таких як складники прототипної порівняльної конструкції, типи значень, які можуть бути виражені в ній, вживання різних показників порівняння тощо. Основні елементи, що входять до складу прототипної порівняльної конструкції, включають у себе знаменні складники (об'єкт та образ порівняння, підставу порівняння) та елементи, що відповідають за структурне оформлення конструкції (індекс і показник порівняння). При цьому порівняльні конструкції виявляють значну схильність до різних видів структурних трансформацій, зокрема компресії як знаменних, так і службових складників. Типи значень порівняння, які можуть передаватися порівняльними конструкціями, включають два класи: порівняння нерівності (з позитивним чи негативним індексом) та порівняння рівності (з гармонічно- й гіпотетично-порівняльними конструкціями). Низка питань, пов'язаних із семантикою та синтаксисом порівняльних конструкцій, поки що не знайшла вичерпної відповіді в дослідженнях лінгвістів. До таких проблем належать, зокрема, відмінності у стилістичних, комунікативних, дискурсивних функціях порівняльних конструкцій різного структурного ступеня складності та роль показника порівняння *like* [3, с. 28].

Під динамікою образу особистості пропонуємо розуміти перетворення образу особистості або уявлення про будь-який із його партитивів, що фіксується у свідомості мовця. Таке перетворення може відображати об'єктивну реальність, у такому випадку динаміка образу особистості буде збігатися зі зміною, що відбувається з людиною в дійсності. Крім того, динаміка образу особистості може задіяти існуючі у свідомості мовця уявлення про особистість, що відповідають аль-

тернативним, можливим світам, тоді зафіксована зміна буде існувати виключно в ментальному просторі мовця, проте не в дійсності [2, с. 12].

Серед конструкцій зі значенням порівняння, які концентрують у дискурсі динаміку образу особистості, трапляються як речення з власне порівняльними конструкціями (підрядними порівняльними), порівняльними зворотами, так і структури, що містять складники іншої синтаксичної природи (інші типи обставинних підрядних, підрядні іменні предикативні та означальні апозитивні). Оскільки в межах цієї роботи ми розглядаємо випадки граматичної репрезентації динаміки образу особистості, об'єктом розгляду стануть граматичні конструкції, які містять у собі порівняння двох різних планів існування особистості в ментальному просторі мовця, що несе в собі інформацію про процес або наслідок зміни стану особистості, її складників, ознак, характеристик.

Дієслово відіграє значну роль в експлікації динамічних процесів у мові [18]. Розглянемо семантико-граматичні класи дієслів, включених до складу порівняльних конструкцій, які репрезентують у дискурсі динаміку образу особистості. Як показав аналіз матеріалу дослідження, серед дієслів, що трапляються в таких конструкціях, присутні як повнозначні, так і неповнозначні дієслова.

1. Неповнозначні дієслова

Серед дієслів, що входять до складу досліджуваних нами конструкцій, значну частину становлять неповнозначні: дієслово-зв'язка *to be*, а також дієслова чуттєвого сприйняття, дієслова з епістемічним модальним значенням, дієслова із семантикою зміни стану, що виконують функцію зв'язки.

1.1. Дієслово-зв'язка *to be*

Говорячи про динаміку образу особистості, ми характеризуємо концептуалізацію зміни, пов'язаної з перебуванням об'єкта в деякому стані. Тому очікувано, що певна частка конструкцій буде містити дієслово *to be* в різних видочасових формах. Розглянемо приклад:

(1) *He is not so light-hearted now as he used to be; too much responsibility.*

У ньому дієслово *to be* є частиною складеного іменного присудка. Іменна частина цього присудка виражена прикметником *light-hearted*, який тут є підставою порівняння. Так, дієслово *to be* тут встановлює зв'язок між номінацією об'єкта порівняння та динамічною ознакою, актуалізує значення володіння об'єктом, що має цю ознаку.

Розглянемо дещо інший приклад:

(2) *He's the same as he ever was.*

Тут ми знову бачимо дієслово *to be* в позиції дієслово-зв'язки в межах складеного іменного

присудка. Однак, на відміну від попереднього прикладу, іменна частина присудка виражена не прикметником, який безпосередньо експлікує динамічну ознаку, а прикметником *same*. Цей прикметник виконує дійствичну функцію, тобто співвідноситься з ознаками, виділеними мовцем під час опису об'єкта порівняння в супутньому контексті.

Розглянемо ще один, дещо відмінний за структурою, приклад:

(3) *"It's like she is a young baby, boy..."*

У цьому прикладі ми також бачимо дієслово *to be* у складі порівняльної конструкції, що експлікує динаміку, у функції дієслово-зв'язки в межах складеного іменного присудка. При цьому іменна частина присудка, на відміну від попередніх прикладів, виражена не прикметником, який співвіднесений із підставою порівняння, а предикативною одиницею *"like she is a young baby"*, що виконує синтаксичну функцію додаткового предикативного. Приклад (3) також цікавий тим, що підметом головної предикативної одиниці є не номінація об'єкта порівняння, а займенник *it*, який у цьому випадку вводить безособову конструкцію. При цьому головна предикативна одиниця *"It is"*, хоч і не містить жодного знаменного слова, використовується мовцем для позначення ситуації, яку він описує. Об'єкт порівняння – аналог *she* з компаративного члена – не експлікований у темі порівняння, проте водночас є обов'язковим складником тієї ситуації, яка позначається мовцем як *"It is"*. Відмовляючись від безпосередньої номінації особи в темі порівняння, мовець водночас розширює створюваний ним образ, включає в порівняльну конструкцію не тільки згадку про людину, а й вказівку на деяку ситуацію, у межах якої актуалізується динаміка образу особистості.

Звернемо увагу на інші приклади, що виявляють еліпсис дієслова *to be*.

(4) – *What was he like? – You know, sort of clumsy and sleepy like he was drunk or summat.*

(5) *She was rather annoyed with Scrubb for pulling her back. "Just as if I was a kid", she said – and she wrenched her hand out of his.*

У прикладі (4) репліка, яка містить порівняльну конструкцію, є реагуючою. Як наслідок компресії, властивій розмовній мові, елемент, що експлікований у питанні *"was he"*, не повторюється особою, яка на це запитання відповідає. Також у низці випадків відсутність експлікації дієслова *to be* не може бути пояснена компресією в межах реагуючої репліки.

У прикладі (5) ми знову бачимо порівняльну конструкцію, у якій відсутня експлікація об'єкта порівняння та предиката в темі порівняння.

Тут експлікований тільки компаративний член. Цей випадок може бути поєднаний з іншим прикладом: мовець порівнює ситуацію, що виникла, з якоюсь віртуальною “*as if I was a kid*”, тобто тема порівняння може бути відновлена як *It was / has been (just as if I was a kid)*. При цьому відсутність експлікації теми порівняння може бути пояснена компресією, характерною для розмовної мови, а також можливістю відновити необхідну інформацію з контексту.

1.2. Дієслова зі значенням чуттєвого сприйняття, що виконують функцію зв'язки

Дієслова чуттєвого сприйняття також можуть виконувати функцію зв'язки між номінацією об'єкта порівняння та компаративний членом. Розглянемо приклад:

(6) *She looked, if anything, paler than usual...* (EBSR).

Тут дієсловом, що вводить компаративний член, є дієслово чуттєвого сприйняття *look*. Це дієслово досить часто входить до складу порівняльних конструкцій, які експлікують динаміку образу особистості в дискурсі. Його вживання в розглянутих нами прикладах, з одного боку, відображає те, що значну частку інформації людина отримує за допомогою органів зору, а з іншого – вказує на те, що динаміка в багатьох випадках виявляється в зовнішньому вигляді об'єкта.

Розглянемо приклади з іншими дієсловами чуттєвого сприйняття:

(7) “... and he went on as though he owned the whole place, and I was no one. **He didn't even smell the same as he went by me**”.

(8) *And Shift's voice sounded as if he was just going to burst into tears.*

(9) *She tasted as if she were made of rosemary and strawberries.*

(10) *Thirty-one showed positive results after four weeks and everyone reported that their skin felt smoother, more supple and better toned.*

У цих прикладах як дієслова-зв'язки представлені дієслова чуттєвого сприйняття *smell*, *sound*, *taste* та *feel*, які співвідносяться з нюхом, слухом, смаковим сприйняттям і дотиком відповідно. Хоча приклади вживання кожного із цих дієслів не настільки численні, як приклади з дієсловом *look*, однак їх існування вказує на те, що динаміка може проявлятися не тільки в зовнішньому вигляді об'єкта та може бути виявлена мовцем на підставі всіх п'яти чуттів, властивих людині (дані про частотність використання дієслів чуттєвого сприйняття в конструкціях розглянутого типу представлені в таблиці 1).

Звернемо увагу на дещо інший випадок вживання дієслова чуттєвого сприйняття *feel*:

(11) *I felt even more fearful than usual faced with this clever inquisitive boy who showed no further desire to undo my blouse and who was only interested in the incongruity of my relationship with Syl.*

У прикладах (10) та (11) дієслово *feel* є функцією дієслова-зв'язки в межах складеного іменного присудка. Проте типи його значень, актуалізовані в зазначених прикладах, розрізняються. У прикладі (10) дієслово *feel* є суб'єктно-орієнтованим, тобто говорить про тактильне сприйняття об'єкта порівняння зовнішнім спостерігачем. Своєю чергою приклад (11) актуалізує об'єктно-орієнтоване значення зазначеного дієслова: у ньому дієслово *feel* передає внутрішнє відчуття, яке відчуває сам об'єкт порівняння щодо зміни власного стану.

Дієслова чуттєвого сприйняття в конструкціях, які експлікують динаміку образу особистості, також можуть вживатися не після номінації об'єкта порівняння, а після займенника *It*. Розглянемо приклади:

(12) *It looked like he hadn't washed for months, and had deliberately slept in the worst hovels every night.*

(13) *It sounded as if you were having one long nightmare.*

Таблиця 1

Частотність вживання різних семантико-граматичних класів дієслів у конструкціях, які експлікують особистісну динаміку в дискурсі

	Буттєве дієслово (19,5%)	
Допоміжні та напівдопоміжні дієслова (59,7%)	Дієслова чуттєвого сприйняття (23,3%)	<i>look</i> (14%) <i>smell</i> (0,7%) <i>feel</i> (6,1%) <i>taste</i> (0,5%) <i>sound</i> (2%)
	Дієслова з епістемічним модальним значенням (12,4%)	
	Дієслова із семантикою зміни стану (4,5%)	
Повнозначні дієслова (40,3%)		

Так, у цих прикладах образ порівняння не експлікований у темі порівняння. Так само як і в прикладі (3), відсутність номінації об'єкта порівняння в головній предикативній одиниці дає мовцеві змогу створити образ більш широкої семантики. Так, порівнянню піддається не лише сама описувана людина, а й ситуація, у яку вона включена: у прикладах спостерігається цілісний візуальний і звуковий образи.

Порівняння як когнітивна операція є одним з основних складників процесу пізнання. При цьому природно, що процес пізнання, як правило, має своїм вихідним моментом відображення дійсності за допомогою органів чуття людини. Ми переконалися, що ці положення підтверджуються розглянутим мовним матеріалом: дієслова чуттєвого сприйняття, які концентрують у мові всі п'ять чуттів, властивих людині, є відтвореними елементами конструкцій, що експлікують динаміку образу особистості в дискурсі.

1.3. Дієслова з епістемічним модальним значенням, що виконують функцію зв'язки

Дієслова з епістемічним модальним значенням, тобто дієслова, що передають різні ступені інформованості, упевненості або усвідомлення того чи іншого факту [15, с. 18], також можуть виконувати функцію зв'язки між номінацією об'єкта порівняння та компаративним членом. Розглянемо приклади:

(14) *She pointed to Hareton, the other individual, who had gained nothing but increased bulk and strength by the addition of two years to his age: he seemed as awkward and rough as ever.*

(15) *She appeared more mature, bore herself in a different manner but did not look more than six or seven years older than her earlier self.*

Тут ми бачимо експлікацію дієслів *seem* та *appear* у функції дієслова-зв'язки в межах складеного іменного присудка. Іменною частиною присудка в обох випадках є прикметник, відповідна основа порівняння. Використання мовцем цих дієслів також обґрунтоване самою ситуацією експлікації порівняння. У таких прикладах проявляється здатність мовцем оцінювати об'єктивність власного сприйняття та процесу пізнання, що відбувається на його основі. Епістемічна модальність, яку вносять у дискурс зазначені дієслова, співвідноситься з тим ступенем упевненості, який мовець вкладає у своє висловлювання, що описує динаміку (порівняймо: “*She looked more mature*” та “*She seemed more mature*”).

1.4. Дієслова із семантикою зміни стану, що виконують функцію зв'язки

Нерідко конструкції зі значенням порівняння вводяться дієсловами із семантикою зміни

стану, наприклад *become*, *grow*, *get*, *turn* тощо. Розглянемо приклади:

(16) *While Jill and Eustace were talking about this, the others were discussing their plans and becoming less miserable.*

(17) *Even Tirian's heart grew lighter as he walked ahead of them, humming an old Narnian marching song...*

Як бачимо, у цих прикладах роль дієслова-зв'язки у складеному іменному присудку виконують дієслова *become* та *grow*, тобто дієслова самі по собі передають значення зміни деякої ознаки. Ця ознака в кожному з прикладів виражається прикметником: *miserable* у прикладі (16) та *light* у прикладі (17). При цьому самі прикметники супроводжуються індексами порівняння (*less* та *-er* відповідно), тобто також містять значення зміни ступеня володіння зазначеною ознакою. Таким чином, роль дієслова із семантикою зміни стану полягає в додатковій актуалізації самого процесу зміни щодо його результату (порівняймо: *His heart was lighter*).

Крім того, дієслова із семантикою зміни стану можуть поєднуватися з прикметниками в межах конструкції зі значенням порівняння рівності. Розглянемо приклад:

(18) *... my impression of him at the time was that he had little charisma, no star quality and not a lot of talent, and it came as a big surprise when he became as successful as he was.*

Цей приклад багато в чому схожий із розглянутими вище: їх об'єднує використання дієслова із семантикою зміни стану у складі порівняльної конструкції. Однак у прикладі (18) задіяний компаративний комплекс *as ... as*, який, як правило, репрезентує імпліковану динаміку. При цьому розглянутий відрізок дискурсу все одно містить інформацію про фактичну особистісну динаміку: тут це значення репрезентоване в дієслові, що вводить порівняльну конструкцію. Дієслово *become* вказує на те, що зафіксована в межах порівняльної конструкції ознака *successful* була придбана мовцем. Таким чином, у випадку вживання дієслів із семантикою зміни стану навіть конструкції зі значенням порівняння рівності набувають значення зміни стану.

2. Повнозначні дієслова

Низка конструкцій зі значенням порівняння, що експлікує в дискурсі динаміку образу особистості, містить повнозначні дієслова. Розглянемо приклад:

(19) *“Call the police, Malcolm,” she smirks, and she gleams like she's played an ace.*

У ньому роль сполучної ланки між темою порівняння та компаративним членом виконує

повнозначне дієслово *gleam*. У наведеному контексті це дієслово, що означає дію «сяяти», використовується мовцем для опису стану героїні: з одного боку, він сам по собі містить інформацію про зовнішній вигляд описуваної особи; з іншого боку, очевидно, що під сяючим зовнішнім виглядом мовець має на увазі також певний внутрішній стан описуваної ним особистості – відчуття радості й торжества, які відчувала дівчина. Компаративний член “*like she’s played an ace*” додатково інтенсифікує стан, що описує мовець, додає образності та тим самим створює ефект посилення в дискурсі. Цікаво у цьому випадку й те, що компаративний член містить опис деякої дії (*she’s played an ace*). Проте в центрі уваги мовця перебуває саме стан, який відчувала героїня в зазначений момент. Дія – хід із туза – використовується мовцем для актуалізації стану, який може мати людина в такій ситуації. Апелюючи до загального фонду знань, що розділяється між мовцем і слухачем, мовець викликає у свідомості останнього певний образ та асоціативний ряд, пов’язаний з емоціями, які можуть бути викликані удачею під час гри в карти.

Розглянемо аналогічний приклад, який містить повнозначні дієслова:

(20) *And what he saw then set his heart beating as it had never beaten in any fight.*

У прикладі (20) дієслово *beat* позначає ту дію, яка відбувалася із серцем описуваного героя. При цьому очевидно, що тема порівняння *his heart beating* використовується мовцем для позначення того емоційного стану, у якому перебував його герой. Биття його серця співвідноситься з хвилюванням, яке він відчуває, відповідно, саме хвилювання в цьому випадку є динамічною ознакою, тобто підставою порівняння.

Так, у низці прикладів повнозначні дієслова передають конструкції, які експлікують динаміку образу особистості, тему порівняння, компаративний член та містять вказівку на деяку зовнішню дію, що використовується мовцем для актуалізації неспостережуваного внутрішнього стану, який переживає людина.

(21) *And half way through the second act ... Stella imagined St Ives spoke more severely than usual.*

У прикладі (21) підстава порівняння виражена прислівником *severely*, який виконує функцію обставини щодо повнозначного дієслова *spoke*. Цей прислівник виражає підставу порівняння,

тобто співвідносить мовця зі станом, у якому перебувала описувана ним людина.

Хоча формально повнозначні дієслова позначають дію, яку вчинила описувана особа, проте розглянута конструкція зі значенням порівняння також містить інформацію про емоційний стан об’єкта, і саме цей емоційний стан співвідноситься з динамічною ознакою, яку приписують об’єкту.

(22) *He rose to his feet, making it clear the question was rhetorical, as Gina, acting as humiliated as if he had actually slapped her face, tried to hide her chagrin by swallowing the remains of her coffee.*

У прикладі (22) підставу порівняння виражено дієприкметником *humiliated*, який виконує функцію обставини щодо повнозначного дієслова *act*. У такий спосіб порівняння явно виражається і як дія, яку здійснювала описувана особа, і як характеристика цієї дії. При цьому компаративний член – *as if he had actually slapped her face* – містить характеристику дії, спрямованої на об’єкт порівняння. А вказівка на цю дію використовується мовцем для актуалізації того відчуття, яке може бути викликане схожою дією (почуття образи, приниження). Таким чином, мовець додатково інтенсифікує значення підстави порівняння, виражене в межах головної предикативної одиниці.

Отже, повнозначні дієслова також можуть використовуватися в дискурсі для актуалізації динаміки образу особистості, коли мовець співвідносить певні дії з характерними для них станами або супроводжує опис дії деякою ознакою, що характеризує стан особи, яка цю дію вчиняє.

Висновки. Унаслідок проведеного дослідження встановлено, що серед дієслів, включених у тему порівняння аналізованих конструкцій, виявляються дієслова як повної, так і неповної предикації (дієслово-зв’язка *to be*, дієслова чуттєвого сприйняття, дієслова з епістемічним модальним значенням та дієслова із семантикою зміни стану). Динаміка образу особистості може бути виявлена мовцем на підставі всіх п’яти органів чуття, властивих людині, що проявляється в оформленні відповідних конструкцій дієсловами чуттєвого сприйняття. Ментальне уявлення про таку динаміку може оцінюватися мовцем із позицій об’єктивності та співвіднесеності з реальною дійсністю (дієслова з епістемічно модальним значенням). Дієслова із семантикою зміни стану додатково актуалізують сам факт динамічного стану, створюють ефект посилення значення зміни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антропоцентризм в языке и речи : межвузовский сборник / отв. ред. Л.П. Чахоян. Санкт-Петербург : Изд-во Санкт-Петербургского университета, 2003. 266 с.
2. Байсара Л.И. Грамматические средства выражения сравнения в современном английском языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Киев, 2005. 28 с.
3. Биренбаум Я.Г. Система сложноподчиненных предложений сравнения в английском языке. *Системные отношения на разных уровнях языка* : межвузовский сборник научных трудов. Новосибирск, 1988. С. 27–33.
4. Вайс Д. Человек, лицо, личность и особа: четыре неравных соперника. *Логический анализ языка. Образ человека в культуре и языке* / отв. ред. : Н.Д. Арутюнова, И.Б. Левонтина. Москва : Индрик, 1999. С. 81–98.
5. Воркачев С.Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании. *Филологические науки*. 2001. № 1. С. 64–72.
6. Гафарова А.С. Речевой портрет: социолингвистические характеристики : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Тверь, 2006. 22 с.
7. Глухих А.Н. Языковые средства создания образов исторических личностей в романах Р.М. Зотова и Б. Акунина : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Киров, 2017. 229 с.
8. Есперсен О. Философия грамматики. Москва : Едиториал УРСС, 2002. 404 с.
9. Игнатов И.А. Личность: лингвистический анализ (семантика и функционирование слова *личность* в русском языке; человек как носитель личностных характеристик и его отображение в художественном тексте) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Киров, 2013. 26 с.
10. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (опыт парадигмального анализа). *Язык и наука конца 20 века* : сборник статей. Москва : Российский гуманитарный университет, 1995. С. 144–238.
11. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 331 с.
12. Сизова К.Л. Динамика портрета как отражение динамики семантики образа героя. *Речевое мышление и текст*. Воронеж, 1993. С. 117–127.
13. Старко В.Ф. Терміни «концепт» і «категорія» в дослідженні мовної категоризації світу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2012. Вип. 733. С. 42–48.
14. Хомякова Е.Г. Эгоцентризм речемыслительной деятельности : автореф. дисс. ... докт. филол. наук. Санкт-Петербург, 2002. 42 с.
15. Шатуновский И.Б. Эпистемические глаголы: коммуникативная перспектива, презумпции, прагматика. *Логический анализ языка. Знание и мнение* : сборник научных трудов. Москва : Наука, 1988. С. 18–22.
16. Goldberg A.E. *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago : University of Chicago Press, 1995. 265 p.
17. Huddleston R., Pullum G.K. *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 1843 p.
18. Mandler J.M. *The Foundations of Mind. Origins of Conceptual Thought*. Oxford : Oxford University Press, 2004. 359 p.